

(ה)פדרציה של האגודות היהודיות בצרפת

(FSJ; Fédération des Sociétés Juives de France), ארגון-גג של 'לנדסמנשפטים' של יהודים שהיגרו לצרפת ממזרח אירופה וממרכזה. הארגון הוקם ב-1913, ובשלהי שנות ה-30 נבחר ליושב-ראש שלו מרק ירבלום, מנהיג ציוני סוציאליסטי. אותה עת איגדה הפדרציה קרוב ל-200 אגודות, ולראשונה בתולדותיה תמכה בתנועה הציונית. עצם קיומה של הפדרציה ועוצמתה שיקפו את הבעייתיות של היחסים בין יהודים שהיגרו לצרפת ובין ילידי המקום. ארגון-גג של ילידי צרפת היה הקונסיסטוריה המרכזית של יהודי צרפת, שהגדירה את הזהות היהודית הגדרה דתית גרידא וגילתה התנגדות לקיומן של האגודות. לפיכך לא נקלטו פעילי המהגרים בארגוני הוותיקים.

בימי הכיבוש הנאצי פתחו וניהלו אחדים מפעילי הפדרציה בפריס מוסדות סעד למען היהודים הנזקקים, באחריותו של ועד שהתארגן במחתרת, ושכונה רי אמלו. כאשר גזר הגסטפו לסגור את כל הארגונים היהודיים ולהקים תחתם ועד יהודי כפוי וריכוזי, האגוד הכללי של היהודים בצרפת (איז'יף), המשיך ועד רי אמלו לפעול במחתרת.

ואולם, בעת הכיבוש נמלטו מנהיגי הפדרציה לאיזור הדרום שהיה בשליטת משטר וישי, ובו התרכזו יותר ממחצית יהודי האיזור הכבוש. למרות הלחצים של שלטונות צרפת ושל מנהיגים יהודים, דחה יושב-ראש הפדרציה את מינויו לחבר הוועד של איז'יף. הוא הקים ועד מחתרתי של הפדרציה במקומות רבים שבהם היו יהודים, והוועד המקומי קיבל עליו את האחריות לסיעודם של עשרות אלפי יהודים נזקקים, וציידם בתעודות מזויפות של ארים. אנשי הג'וינט העבירו לקופת הפדרציה את מרבית הכספים שלפני-כן ניתנו לאיז'יף. בשלהי 1942, עם כיבוש צרפת של וישי בידי הגרמנים, פתחה הפדרציה מרכזי קליטה באיזור הכבוש בידי האיטלקים, שבו הגנו שלטונות הכיבוש על היהודים מפני רדיפות הגרמנים ופקידי וישי. אחרי הפשיטה שערך הגסטפו, בפיקודו של קלאוס ברבי (ראה ברבי, משפט-), על מרכז הפדרציה בליון ב-9 בפברואר 1943, שבה נלכדו 86 יהודים וגורשו להשמדה, הוברח ירבלום לשווייץ. הפדרציה המשיכה את פעילותה בהנהגתם של ראובן גרינברג וליאו גלזר. מז'נווה העביר להם ירבלום הוראות וסכומי כסף גדולים שהשיג מהג'וינט, מה'קונגרס היהודי העולמי ומהסוכנות היהודית. הפדרציה טיפלה אז גם במימון תנועות הנוער היהודי שהברחו ילדים לשווייץ ולוחמים צעירים לארץ-ישראל דרך ספרד, וכן הקימו יחידות פרטיזנים בכמה ערים ובמקי (המחתרת הצרפתית, Maquis).

באוגוסט 1943 מילאה הפדרציה את התפקיד הראשי בהקמת ה'וועד הכללי להגנת היהודים' (Comité Général de Défense; CGD), בהשתתפות כל ארגוני המחתרת היהודיים, ובכללם הקומוניסטים. גלזר נבחר למזכיר הכללי של הוועד החדש.

פעילים רבים של הפדרציה נלכדו ונרצחו, וביניהם ליאו גלזר, שנעצר ונרצח בליון ביוני 1944.